

EDITORIAL

La finalitat de l'Institut d'Estudis Comarcals del Baix Vinalopó és treballar per la cultura. Aquesta frase, tan simple i tòpica que faria somriure qualsevol lector, amaga una qüestió que, ara per ara, resulta fonamental plantejar-se i que no podem bandejar des de la nostra entitat: què entenem quan diem *cultura*? La resposta necessitaria un monogràfic i, per tant, és del tot impossible que puguem resoldre-la completament en aquest editorial, però almenys ens sentim en el deure de sintetitzar-ne la nostra visió.

Deixant d'una banda la definició més antropològica, referida a les diverses formes de vida humana, tan àmplia que ens resultaria inútil, a tots se'ns activa en el cap una idea més o menys clara del que és *cultura*. Es tractaria de totes aquelles activitats relacionades amb l'art (pintura, escultura, arquitectura, literatura, espectacles teatrals, cinema...), però també cabria fer referència a tot allò que divulgue el saber científic i humanístic, un dels objectius de la major part d'acts que organitzem des de la nostra entitat. Es tracta, en definitiva, d'un camp tan ampli que les fronteres es dilueixen fins al punt que quasi podríem dir que *cultura és tot allò que es diu cultura*.

El problema de la cultura no està tant en la seua definició, per més complicat que siga trobar-ne una que abarque tot el que solem etiquetar com a tal, sinó en la presència i en la importància que ha de tindre en la societat. Hem heretat el costum polític de dedicar-hi ministeris, conselleries i regidories, moltes vegades vinculant-la amb l'educació, dos companyes inseparables, no debades coneixement i formació van de la mà. A pesar d'açò, tant una com l'altra, han sigut sempre les germanes pobres de la gestió pública, una concessió minúscula dels vertaders motors de l'estat: l'economia, la hisenda i la defensa. Al final hi ha la idea que la cultura és important, però siguem seriosos, en temps de pau i sense crisi; i en la història de la humanitat, temps de pau i sense crisi, n'hi ha hagut de ben poquets, i menys en el segle xx i en el que ha transconegut de xxi. Cal ser pragmàtics i l'estat ha de centrar-se en el que realment és important i útil, i deixar-se de celebracions supèrflues i innecessàries per a contentar una població avorrida pel tarannà diari. I, és clar, en una lluita entre la utilitat i la inutilitat és agosarat i imprudent ser partidari de la segona. Sort tenim del manifest *La utilitat de l'inútil* de Nuccio Ordine, en què ja es desmuntava aquest prejudici d'una manera tan clara i taxant que caldria regalar un exemplar a cada gestor de la *res publica* perquè no caiguera en els paranys del neoliberalisme, que nega qualsevol interès a tot el que no siguin diners, diners i diners. I la cultura només serveix en tant

que productora d'aquests diners. D'ací que hàgem passat de fer art a fer *produccions artístiques* (o d'*estudiar a avaluar la producció investigadora*). I tot ha de ser eficient, que és igual que dir rendible.

Però, és fals, absolutament fals, i cal lluitar contra aquesta fal·làcia de la cultura com un element accessori. El coneixement és el fonament de qualsevol avanç i açò és tan evident que resulta absurd d'explicitar-ho. Però no sols de l'avanç econòmic, que també, sinó de l'avanç crític de la ciutadania. La cultura és l'única eina que tenim a l'abast per a lluitar contra el dogmatisme i la demagògia, dos dels mals estructurals que pateix la societat actual. La cultura, de la mateixa manera que l'educació, està en la base de l'esperit crític, del tot necessari per a exercir la ciutadania de manera plena, amb tots els drets i els deures. I, per tant, cal que el suport que s'hi done des de qualsevol administració pública siga amb plena consciència de la seua *utilitat*, que no és financera... és social, és humana.

Gestionar cultura s'ha convertit en molts casos en una faena que es redueix bàsicament a emplenar una agenda que tinga un cert èxit d'assistència. S'ha defugit reflexionar de manera conjunta sobre el *fet cultural* i sobre els objectius comunitaris que hauria d'acomplir. Ja ens podem acontentar si la persona que ha de fer aquesta programació té *sensibilitat* i experiència, però ningú es planteja traure la cultura dels màrgens polítics i convertir-la en un element central. Hui dia seria suïcida. Però, no és més suïcida maltractar aquella eina que ens fa lliures i adults?

Tant de temps després encara ressonen les paraules d'Immanuel Kant quan es preguntava *Què és la Il·lustració?*, i deia: «Il·lustració significa l'abandonament per part de l'ésser humà d'una minoria d'edat el responsable de la qual és ell mateix. Aquesta minoria d'edat significa la incapacitat per a servir-se del seu enteniment sense veure's guiat pel d'un altre. Un mateix és el culpable d'aquesta minoria d'edat en tant que la causa no resideix en la manca d'enteniment, sinó en la manca de resolució i valor per a servir-se'n del propi sense la guia del d'un altre. *Sapere aude!* Tin valor per a servir-te del teu propi enteniment!». Sense coneixement no hi ha enteniment i sense enteniment ens veiem abocats a dependre del d'un altre que ens guia com a esclaus de les seues idees. En el jurament del càrrec de qualsevol responsable públic vinculat amb la cultura hauria de llegir-se aquesta frase perquè guie la gestió d'un bé que ens dóna la llibertat de viure segons la idea, raonada i respectuosa, que tinguem del món.

María Dolores MULÁ HERNÁNDEZ (La Vila de Cercs, 1953)

La percepció del món que un artista plàstic construeix en el seu tarannà és particularment reconeixible en el cas de la pintora María Dolores Mulá, que ha trobat al Baix Vinalopó el vincle amb la terra que va perdre quan un pantà submergí el seu poble, en una vall catalana, i que, a través de la seua obra, ens permet retrobar-nos amb paisatges que créiem perduts en la nostra memòria. En canvi, i ella així ho confessa, no oblida el seu desig íntim de recuperar la fertilitat de la terra, que en les pintures que acompanyen aquest nou número de LA REL·LA ens conviden a pensar en la importància cabdal de l'aigua per a la vida de la comarca: *Azul Salinas* (162x162, tècnica mixta sobre llenç, 1986), *Mediterrani* (200x150, tècnica mixta sobre llenç, 1986), *Tamarit* (sèrie Salinas, tècnica mixta sobre llenç, 1985), *Verde salinas* (tècnica mixta sobre llenç, 1986), *Juntos* (162x162, tècnica mixta sobre llenç, 1986). De la mar a la serra, de les salines de la portada al riu que uneix els xops i anuncia les ressenyes en un viatge que no és solament mirada sobre la bellesa de l'indret, sinó també sobre els perills que l'amenacen, perquè la voluntat de la pintora es detingué just en el moment abans en el qual sabem que el nostre paisatge canvia per sempre més, en un intent per modificar part de la nostra cultura.

José F. CÁMARA